

Podpora a ochrana svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení

Doporučení Evropského parlamentu Radě ze dne 13. června 2013 o návrhu pokynů EU na podporu a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení (2013/2082(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na návrh doporučení Radě, který k návrhu pokynů EU na podporu a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení předložila jménem skupiny PPE Laima Liucija Andrikiienė (B7-0164/2013),
- s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv a na Deklaraci OSN o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře,
- s ohledem na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a na obecnou připomínku č. 22 vydanou Výborem Organizace spojených národů pro lidská práva¹,
- s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie,
- s ohledem na závěry Rady o nesnášenlivosti, diskriminaci a násilí na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení přijaté v letech 2009 a 2011²,
- s ohledem na strategický rámec EU a akční plán pro lidská práva a demokracii, které Rada přijala dne 25. června 2012³,
- s ohledem na společné sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 12. prosince 2011 nazvané „Lidská práva a demokracie jako priority vnější činnosti EU – na cestě k efektivnějšímu přístupu“ (COM(2011)0886),
- s ohledem na své doporučení Radě ze dne 13. června 2012 týkající se zvláštního zástupce EU pro lidská práva⁴ a na rozhodnutí Rady 2012/440/SZBP ze dne 25. července 2012 o jmenování zvláštního zástupce Evropské unie pro lidská práva⁵,
- s ohledem na své usnesení ze dne 13. prosince 2012 o přezkoumání strategie EU v oblasti lidských práv⁶,
- s ohledem na svá usnesení o výročních zprávách o stavu lidských práv a demokracie ve světě a o politice Evropské unie v této oblasti⁷,

¹ Obecná připomínka přijatá Výborem OSN pro lidská práva v souladu s čl. 40 odst. 4 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, 27. září 1993.

² Rada Evropské unie, 24. 11. 2009, 21. 2. 2011.

³ Rada Evropské unie, 11855/12.

⁴ Přijaté texty, P7_TA(2012)0250.

⁵ Úř. věst. L 200, 27.7.2012, s. 21.

⁶ Přijaté texty, P7_TA(2012)0504.

⁷ Přijaté texty, P7_TA(2010)0489, P7_TA(2012)0126, P7_TA(2012)0503.

- s ohledem na článek 36 Smlouvy o Evropské unii,
 - s ohledem na návrh pokynů EU na podporu a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení (dále jen „pokyny“),
 - s ohledem na čl. 121 odst. 3 jednacího řádu,
 - s ohledem na zprávu Výboru pro zahraniční věci (A7-0203/2013),
- A. vzhledem k tomu, že článek 21 Smlouvy o Evropské unii stanoví, že veškerá činnost EU na mezinárodní scéně spočívá na zásadách demokracie, právního státu, univerzality a nedělitelnosti lidských práv a základních svobod, úcty k lidské důstojnosti, na zásadách rovnosti a solidarity a na dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva;
- B. vzhledem k tomu, že právo na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení, včetně teistického, neteistického a ateistického přesvědčení, práva nevěřit a práva své náboženské vyznání nebo přesvědčení změnit, patří mezi základní svobody všech lidských bytostí a je provázáno s dalšími lidskými právy a základními svobodami, jak je zakotveno v článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv;
- C. vzhledem k tomu, že Evropský parlament opakovaně vyzýval k vypracování ambiciózního souboru opatření, která by sloužila k prosazování práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení v rámci vnější politiky EU;
- D. vzhledem k tomu, že Evropský parlament v této souvislosti přivítal snahu EU o vytvoření pokynů ohledně svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení v souladu s akčním plánem EU pro lidská práva a demokracii a zdůraznil, že je třeba, aby do přípravy těchto pokynů byly zapojeny Parlament a občanská společnost;
- E. vzhledem k tomu, že na základě standardů mezinárodního práva mají všechny státy povinnost poskytovat ochranu všem svým občanům i všem ostatním osobám ve své jurisdikci; vzhledem k tomu, že existuje mnoho zpráv o tom, že v některých zemích světa dochází v souvislosti s konkrétní náboženskou příslušností, přesvědčením nebo jakýmkoli oprávněnými veřejnými projevy náboženského vyznání nebo přesvědčení k perzekuci osob a jejich rodin a že terčem útoků jsou v této souvislosti i společenství a místa konání náboženských obřadů a příslušné instituce; vzhledem k tomu, že diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení stále existuje ve všech oblastech světa včetně Evropy a že příslušníkům určitých náboženských společenství, včetně příslušníků náboženských menšin či nevěřících, jsou v mnoha zemích i nadále upírána jejich lidská práva a že tito lidé jsou pravidelně diskriminováni, zatýkáni, odsuzováni a v mnoha zemích někdy dokonce popravováni z důvodu svého náboženského vyznání nebo přesvědčení;

1. předkládá Radě tato doporučení:

Důvody k přijetí opatření

- a) jednou z priorit vnější politiky EU musí být prosazování práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení a zamezení tomu, aby bylo toto právo porušováno;

- b) násilí páchané na příslušnících náboženských společenství a menšin či osobách s nenáboženským přesvědčením, jejich pronásledování a diskriminace jsou jevy, které v mnoha částech světa stále přetrvávají; v důsledku nedostatečné náboženské tolerance a ochoty k dialogu dochází v prostředí, kde nepanuje atmosféra ekumenické pospolitosti, k politickým nepokojům, násilí a otevřeným ozbrojeným konfliktům, které ohrožují lidské životy a podryvají stabilitu příslušného regionu; základním prvkem politiky EU v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení by mělo být jednoznačné a okamžité odsouzení všech forem násilí a diskriminace; zvláštní pozornost by přitom měla být věnována situaci těch osob, které změni své náboženské vyznání nebo přesvědčení, protože v praxi jsou právě ony v mnoha zemích často vystaveny sociálnímu tlaku, zastrašování nebo otevřenému násilí;

Účel a zaměření

- c) účelem a cílem pokynů EU by mělo být podporovat a chránit svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení ve třetích zemích, začlenit téma svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení do všech vnějších akcí EU a jejích politik v oblasti lidských práv a stanovit jasné ukazatele, kritéria, standardy a praktické pokyny k výraznějšímu prosazování svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení v rámci pracovní činnosti úředníků institucí EU a členských států, čímž se přispěje k větší soudržnosti, účinnosti a viditelnosti kroků, které EU činí v rámci svých vnějších vztahů;

Definice

- d) pokyny by se měly vyznačovat jednoznačností všech použitých definic a měly by v souladu s mezinárodním právem poskytovat náležitou a neomezenou ochranu práva na svobodné náboženské vyznání nebo přesvědčení projevované v soukromém i veřejném životě, ale i v individuálním, kolektivním a institucionálním rámci, včetně práva věřit či nevěřit, práva změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení a práva na svobodu projevu, shromažďování a sdružování a práva rodičů vychovávat své děti v souladu se svým morálním přesvědčením – tj. náboženským i nenáboženským; vypracovat jednoznačné definice a zajistit plnou ochranu je nutno, i pokud jde o uznání právní subjektivity náboženských a na vyznání založených institucí a o respektování jejich autonomie, o uznání práva odmítnout vykonávat vojenskou službu z důvodu svědomí, práva na azyl a práva světit dny odpočinku, slavit svátky a dodržovat obřady v souladu s pravidly stanovenými na základě určitého náboženského vyznání nebo přesvědčení a uznání základního práva na ochranu soukromého majetku;

Zásady praktického postupu

- e) pokyny by měly vycházet z mezinárodního práva a smluv, které byly mezinárodním společenstvím uznány a ratifikovány;

Proporcionalita

- f) jak se stanoví v návrhu pokynů, v souladu se zásadami přijatými mezinárodním společenstvím nelze omezovat svobodu, která tkví v možnosti odmítnout vyznávat nebo přijmout vnucované náboženství, a svobodu rodičů a zákonných zástupců

zajistit náboženskou a morální výchovu; jakýkoli jiný projev práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení smí být podroben pouze „takovým omezením, která jsou předepsána zákonem a jsou nutná pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví či morálky nebo základních práv a svobod ostatních“¹; tato omezení musí být zároveň vykládána pouze s ohledem na ochranu práv ostatních osob, přímo s ní souviset a být jí úměrná, přičemž je nutno nalézt mezi právy všech stran příslušnou rovnováhu; v pokynech by proto měl být kladen důraz na kritérium proporcionality;

Svoboda projevu

- g) svoboda náboženského vyznání nebo přesvědčení a svoboda projevu jsou práva, která se vzájemně posilují, avšak v případě, že uplatňování těchto dvou práv vytváří napětí, měla by EU rovněž mít na paměti, že nástroje moderních sdělovacích prostředků umožňují užší vzájemné propojení mezi kulturami a vyznáními; proto by měla být přijata opatření s cílem zabránit tomu, aby v reakci na kritická, a zvláště pak na posměvačná či zesměšňující vyjádření učiněná v rámci svobody projevu nedocházelo k násilí mezi kulturami; v této souvislosti by EU měla přispět k utlumení podobného napětí, např. prosazováním vzájemného porozumění a dialogu, a jednoznačně odsoudit jakýkoli násilný čin spáchaný v reakci na takové vyjádření a měla by se jasně postavit jakémukoli pokusu trestně postihovat svobodu slova ve vztahu k náboženským otázkám, jaký představují například zákony o rouhačství;

Kolektivní rozměr svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení

- h) v pokynech je třeba zdůraznit, že nedílnou součástí svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení je právo každého jednotlivce tuto svobodu projevovat sám nebo spolu s ostatními; k tomu patří:
- svoboda vykonávat obřady nebo se shromažďovat v souvislosti s náboženským vyznáním nebo přesvědčením a budovat a provozovat místa a náboženské objekty pro tyto účely;
 - svoboda rozhodnout se pro neúčast na dané náboženské činnosti či akci;
 - svoboda zřizovat a provozovat příslušné náboženské, mediální, vzdělávací, zdravotnické, sociální, charitativní a humanitární instituce;
 - svoboda žádat a přijímat dobrovolné finanční a jiné příspěvky od jednotlivců a institucí;
 - svoboda vychovávat, jmenovat, volit nebo určit jako nástupce osoby vhodné k zastávání úlohy vůdce podle požadavků a norem jakéhokoli náboženského vyznání nebo přesvědčení;
 - svoboda zřizovat a udržovat styk s jednotlivci a společenstvími v otázkách náboženského vyznání a přesvědčení na vnitrostátní a mezinárodní úrovni; v pokynech by mělo být rovněž uvedeno, že právo praktikovat náboženství ve

¹ Deklarace OSN o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře, čl. 1 odst. 3, A/RES/36/55.

společensví s ostatními (v jehož rámci se musí vždy respektovat osobní svobody jednotlivce) by se nemělo nutně omezovat na oficiálně uznaná místa náboženských obřadů a že EU by měla odsoudit veškerá nepatřičná omezení svobody shromažďování; v pokynech by se měla vyzdvihnout skutečnost, že povinností členských států je zachovat si vůči náboženským skupinám neutralitu a nestrannost, a to i pokud jde o symbolickou nebo finanční podporu;

- i) domnívá se, že sekularizace definovaná jako striktní oddělení církevních a politických orgánů znamená odmítnutí jakýchkoli církevních zásahů do fungování vlády a jakýchkoli veřejných zásahů do náboženských záležitostí s výjimkou případů, kdy jde o zachování pravidel bezpečnosti a veřejného pořádku (včetně respektování svobody ostatních), a že zaručuje stejné svobody svědomí pro všechny, tedy pro věřící, agnostiky i ateisty;

Požadavky týkající se registrace

- j) EU by měla zakročit v případě, že požadavky týkající se registrace náboženských organizací a organizací založených na společném přesvědčení nepřiměřeně omezují svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení; Registrace by neměla být chápána jako podmínka pro uplatňování lidských práv jednotlivců na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení, neboť tato práva nemohou být podmíněna administrativními či právními požadavky; EU by měla vyzvat ke zrušení veškerých právních předpisů, jako je povinnost uvádět náboženské vyznání v dokladech osvědčujících osobní stav, které vedou k diskriminaci osob bez náboženského přesvědčení nebo osob, jež změnilly své náboženské vyznání či přesvědčení;

Vzdělávání

- k) jak vyplývá z mezinárodně uznávaných standardů, mají rodiče nebo zákonní zástupci dítěte právo zajistit, aby se jejich dítěti dostalo náboženského vzdělání a mravní výchovy v souladu s jejich vlastním přesvědčením, a dítě nesmí být nuceno účastnit se výuky náboženství proti vůli svých rodičů nebo zákonných zástupců, přičemž hlavní zásadou je postupovat v souladu s nejlepším zájmem dítěte; součástí práva rodičů vychovávat své děti v souladu se svým náboženským nebo nenáboženským přesvědčením je jejich právo odmítnout jakýkoli neoprávněný zásah ze strany státních či nestátních subjektů do jejich výchovy, který by byl v rozporu s jejich náboženským nebo nenáboženským přesvědčením; pokyny by měly na tyto aspekty práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení klást důraz a měly by též zaručit sekularizaci v oblasti veřejného vzdělávání a delegace EU by měly v případě porušování této zásady učinit příslušné kroky;

Rodinné a sociální právo

- l) EU by měla věnovat patřičnou pozornost diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení v rodinném a sociálním právu třetích zemí, a to zejména, ale nikoli výhradně, pokud jde o právo na uzavření manželství a na výchovu dětí;

Právo odmítnout vykonávat vojenskou službu z důvodu svědomí

- m) pokyny by měly zahrnovat právo odmítnout vykonávat vojenskou službu z důvodu

svědomí jako legitimní uplatňování práva na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; EU by měla vyzvat státy s povinnou základní vojenskou službou, které mají zaveden systém povinné vojenské služby, k tomu, aby umožnily náhradní civilní službu ve veřejném zájmu, která nebude mít represivní charakter, a aby ustoupily od ukládání trestů osobám odmítajícím vykonávat vojenskou službu z důvodu svědomí, včetně trestů odnětí svobody;

Azyl

- n) EU by měla vybízet třetí země k tomu, aby přijímaly uprchlíky stíhané na základě jejich náboženského vyznání nebo přesvědčení a aby jim poskytovaly azyl, a to zejména v případě, že těmto uprchlíkům hrozí smrt nebo násilí; členské státy EU by měly své úsilí, jež vynakládají v souvislosti s přijímáním uprchlíků stíhaných na základě jejich náboženského vyznání nebo přesvědčení, ještě zvýšit;

Podpora občanské společnosti a spolupráce s ní

- o) podpora široké škály organizací občanské společnosti, včetně organizací pro lidská práva, náboženských skupin a skupin založených na společném vyznání, a spolupráce s nimi při vypracovávání a provádění pokynů bude mít zásadní význam pro podporu a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení; kontaktní místa pro lidská práva v rámci delegací EU by tudíž měla udržovat pravidelné styky s těmito organizacemi, aby mohla co nejdříve určit problémy vznikající v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení v příslušných zemích;

Sledování a vyhodnocování

- p) Evropská služba pro vnější činnost musí v rámci odpovědnosti vysoké představitelky / vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku zajišťovat řádné a pravidelné sledování a vyhodnocování situace v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení ve světě a této otázce by se měl i nadále věnovat oddíl výroční zprávy EU o stavu lidských práv ve světě obsahující doporučení ke zlepšení; sledování situace v oblasti svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení by vedle dalších lidských práv a základních svobod mělo být jednou z hlavních otázek ve vztazích mezi EU a třetími zeměmi, zejména v souvislosti s evropskou politikou sousedství; to by se mělo odrážet ve všech dohodách a dokumentech o přezkumu i ve zprávách; zvláštní zástupce EU pro lidská práva by měl v rámci veškeré své činnosti věnovat zvláštní pozornost otázkám spojeným s podporou a ochranou svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení a měl by hrát viditelnou úlohu, pokud jde o prosazování této svobody v rámci vnějších vztahů EU; také by měl, co se týče oblastí zájmu a dosaženého pokroku, úzce spolupracovat s Evropským parlamentem a jeho příslušnými výbory a měl by zapojit příslušné nevládní organizace;
- q) měl by být přijat soubor nástrojů sloužící ke sledování, hodnocení a k podpoře pokynů EU, který by lépe odrážel prioritní oblasti opatření uvedené v pokynech a který by se zaměřoval na provozní nástroje a mimo jiné:
- poskytoval podrobný soupis analýzy stavu, aby bylo možné sledovat a kontrolovat situaci v oblasti práva na svobodu náboženského vyznání nebo

přesvědčení v příslušné zemi s cílem určit pokrok/zhoršení;

- požadoval po vedoucích misích EU, aby pravidelně podávali zprávy o otázkách svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení s podrobným zhodnocením situace a výskytu porušování práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení a pronásledování jeho obránců nebo dalších jednotlivců, přičemž budou určeny konkrétní případy zjevného porušení práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení; tyto zprávy vedoucích misí EU by měly mít v co nejvyšší možné míře standardní formu, aby bylo možné je porovnávat;
- zdůrazňoval konkrétní opatření na mezinárodních fórech nebo v rámci činností rozvojové spolupráce, které byly zásadní pro ochranu a prosazování práva na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení, včetně úspěšného zvládnutí konkrétních případů diskriminace či pronásledování (jednotlivců, skupin, menšin, institucí) na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení;
- připomínal, že podpora obětí diskriminace či pronásledování na základě jejich náboženství nebo přesvědčení může mít mnoho forem, včetně pozvání těchto osob, aby o své situaci podaly svědectví u orgánů EU;

tento soubor nástrojů (oběžník) by měl být připraven po konzultaci se zúčastněnými subjekty do konce roku 2013;

Využívání vnějších finančních nástrojů

- r) vnější finanční nástroje EU by měly být s ohledem na svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení v určité zemi využívány jako pobídky a zároveň jako odstrašující prostředky (např. zmrazení financí), neboť se jedná o nedílnou součást hodnocení celkové situace v oblasti lidských práv v dané zemi; v případě vážného zhoršení situace lidských práv, a to i pokud jde o svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení, by EU měla uplatnit stávající doložky o lidských právech v dohodách s dotčenou zemí; používání doložek o lidských právech v dohodách EU se třetími zeměmi musí být závazné a musí být systematicky zahrnováno do všech dohod mezi EU a třetími zeměmi;

Činnost EU v rámci mnohostranných fór

- s) EU by měla pokračovat ve své činnosti na různých mnohostranných fórech s cílem podporovat a chránit svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení; EU by případně a na požádání měla být nápomocna třetím zemím při vypracovávání právních předpisů na podporu a ochranu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení;

Hodnocení

- t) v souladu s článkem 36 Smlouvy o Evropské unii by měl být do hodnocení provádění pokynů, které by mělo proběhnout nejpozději tři roky po vstupu pokynů v platnost, zapojen Evropský parlament; Hodnocení by mělo vycházet z analýzy reakce EU na konkrétní situace, kdy došlo k porušení svobody náboženského

vyznání nebo přesvědčení ve třetích zemích; Evropský parlament by měl být pravidelně informován o problematických oblastech nebo vývoji, o kterých podaly zprávy delegace EU; příslušné parlamentní výbory by měly obdržet podrobné informace;

2. pověřuje svého předsedu, aby předal toto doporučení Radě, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a pro informaci také Komisi.